

Ruth Taplin: Innovation, investment and intellectual property in South Korea (Innováció, beruházás és szellemi tulajdon Dél-Koreában). Routledge Studies in the Growth Economies of Asia. Routledge, London, New York, 2018; ISBN 9781138221925

A gazdasági fejlődés és innováció szempontjából az egyik talán legérdekesebb ország a Koreai Köztársaság, amely az elmúlt 50 évben nagy fejlődésen ment át akár a GDP-értékeket, az életszínvonalat vagy a technikai fejlődést nézzük.¹ Korea vezeti a Bloomberg nemzetközi hírű innovációs világranglistáját 2021-ben,² ami nem kis csoda figyelembe véve mindössze 97 100 km²-es területét³ és azt, hogy ezt a jelentős eredményt nagyjából 20 év alatt, egy majdnem államcsődöt eredményező 1997-es pénzügyi válság után érte el.⁴⁵

A könyv szerzője Ruth Taplin, aki közgazdászként végzett, majd jogi kiegészítő diplomát is szerzett. Széles körű elméleti és gyakorlati tudása a kelet-ázsiai régió gazdasági, politikai helyzetéről, innovációs politikájáról és szellemi tulajdon-értékeléséről tette lehetővé a kötet megírását. Tapasztalatát a The Times újságírójaként és külsős tanácsadóként szerezte, többek között az ENSZ eseti innovációs szakértőjeként, és szellemi tulajdonra specializálódott ügyvédi irodáknak bedolgozva. A könyv felépítésének logikája jól követhető, és a fejezetek végén lévő végjegyzetek a téma irodalmának széles körű feldolgozását mutatják. Kiemelkedő a gyakorlati példák és esetek jelentős száma, ami betekintést ad a jogalkotás és politika gyakorlati érvényesülésébe is.

A kötet a „remetekirályságként”⁶ aposztrofált Korea mint az egyik leggyorsabban iparosodott ország fejlődésének vizsgálatát tűzi ki célul a befektetési, innovációs és szellemi tulajdoni politika lencséjén át, leszűkítve azt időben az apa és lánya meglehetősen ellentmondásos hatalma közti időszakra, azaz a Parktól Parkig érára. A kötet nem mellőzi a történelmi és kulturális hatásokat sem, amelyek a kényszeriparosítást az 1960-as években megkezdő diktátor, Park Chung-Hee és a 2013-ban demokratikus választások útján megválasztott lá-

¹ A GDP tekintetében érdemes a Világbank adatait megnézni: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?most_recent_value_desc=true&locations=KR.

² <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-02-03/south-korea-leads-world-in-innovation-u-s-drops-out-of-top-10>.

³ <https://www.britannica.com/facts/South-Korea>.

⁴ Bővebben a krízisről: Jong-Hwa Lee: Twenty Years after the Financial Crisis in the Republic of Korea. ADBI Working Paper 790. Tokyo: Asian Development Bank Institute, 2017, p. 2–7: <https://www.adb.org/publications/twenty-years-after-financial-crisis-korea>; Hyun-Hoon Lee: Korea's 1997 Financial Crisis: Causes, Consequences and Prospects. Agenda: A Journal of Policy Analysis and Reform, 6. évf. 4. sz., 1999, p. 351–363, JSTOR, www.jstor.org/stable/43199051; J. T., Tomás, Angel Ubide: The Korean Financial Crisis of 1997 – A strategy of financial sector reform. IMF Working Paper No. WP/99/28, 1999.

⁵ Érdemes e témában megnézni Kook-Hee Choi „Default” (국가부도의 날) című 2018-as filmjét is, amely némileg drámai, ugyanakkor valóságghű képet fest a válság súlyáról.

⁶ A könyv „hermit kingdom”-ként aposztrofálja kezdeti befelé forduló, zárt kultúrája és relatív kis területe miatt.

nya, Park Geun-Hye közötti időszakban hatottak a társadalomra, így a „chaebol”-réteg⁷ kiemelkedését vagy a kultuszok és a gyors cselekvés hagyományait a félszigeten.⁸ Ez utóbbi megállapítás az egész kötetet végigkíséri, melyben a kultuszok hatását elsősorban a Choi család Park családra gyakorolt hatásában, míg a rapid cselekvésre hajlamos természetet egyes gazdasági, politikai döntéseken keresztül mutatja be. Az első három fejezet bevezeti a kötet egyes ipari szektorokat vizsgáló fejezeteit, bemutatva a „chaebol”-réteg szerepét az iparosodásban és a japán hatásokat. Ezt követően sorra veszi a szellemi tulajdon-jogot, a versenyjogot, a hajózási ágazatot (mely komoly húzóerő volt a félszigeten sokáig), az ICT, valamint az energiaszektort, beleértve a megújuló energiaforrásokat is. A kötet lezárása tartalmazza a következtetéseket, valamint ezt megelőzően röviden kitér Észak-Korea jelenlétére és ennek gazdasági, politikai hatásaira. A gondolatmenet egy felépített struktúrában jól követhetően jelenik meg, amelyet tovább javít az előszót követően elhelyezett rövidítések és a koreai elnökök évszámokkal kiegészített listája.

Az *első fejezetben* a bevezetésen kívül találunk egy rövid leírást minden későbbi fejezetről. Itt először bemutatja a korszak politikai hátterét, kitérve a jelenlegi gazdasági válság kiváltó okaira. Leírja, hogy a Park Gyun-Hye által vezetett politika sok szempontból a dereguláció irányába lépett – kiemelve az önvezető autókat, a drónok használatát, a fintech- és az energiaszektort – ugyanakkor megtartotta apja politikájából a „chaebol”-vállalatok kiemelt védelmét és egy meghatározott, a Choi család által vezetett szektával az összefonódást. A második fejezet a „chaebol”-ok mint az innováció, befektetés és szellemi tulajdon-jogok előmozdítói címet viseli, ugyanakkor a fejezet inkább arra a végkövetkezetésre jut, hogy míg ez sokáig igaz volt az 1960-as évektől kezdve, addig mára már sokkal inkább hátráltatják azt. Ennek számos okát jelöli meg a szerző, így a nagyrészt vérrokoni kapcsolatokra épülő menedzsmentstruktúrát, a politikával való összefonódást és ennek korrupciós problémáit, továbbá a szinte kizárólag biztos hozamot ígérő befektetéseket célzó nagyvállalati politikát, amely a kockázatosabb új technológiákba való befektetéstől tartózkodik. Ennek ellenpárjaként jeleníti meg a kis- és középvállalkozásokat az innováció előmozdításában, így különösen kockázatvállalásukat új technológiák meghonosításában. Kiemeli az utóbbi években a kormányzati szerepvállalást a kis- és középvállalkozások támogatásában, a társadalom folyamatos oktatását a legkisebbektől a nyugdíjas korosztályig a technológiai újdonságokra és vállalkozási ismeretekre, továbbá a tradicionális mikrovállalkozások, az ún. „mama-papa boltok” támogatott modernizációját, ami lehetővé teszi a helyi kisvállalkozások versenyét a modern korban a megfelelő technológiai háttér megteremtésének elősegítésével. A har-

⁷ A chaebol (재벌) kvázi egy családi nagyipari konglomerátum az ipar bármely területén, ahol a menedzsment ugyan többféle lehet (l. p. 16–17), de elsősorban – főleg a koreai időszakban – a vérségi kapcsolatokon alapul a személyi kiválasztás. Pl. Samsung, LG, Hyundai. (Megj. az ilyen család tagjainak megnevezésére is szolgál a kifejezés.)

⁸ Ahogyan a szerző fogalmaz, konklúziója arra fókuszál, „how a double-edged sword of cult and extreme speed in action has affected the South-Korean investment, innovation and IPR in relation to the themes of the book chapters”. P. 10.

madik fejezet röviden a kezdeti, hosszan jelen lévő *japán hatásokat* emeli ki. Egyrészt a „chaebol”-réteg hasonlóságát a japán gazdasági életet uraló „zaibatsu rendszerrel”, másrészt a japán minták átvételét a gazdasági döntések, a jogalkotás és az innovációs politika terén. Kiemeli ugyanakkor, hogy a japán minták későbbi átvétele kiváló lehetőséget adott a megoldásokban a japán alkalmazás során felmerült hibák és problémák kiküszöbölésére, így tanulva más hibájából, továbbá némileg adaptálva a koreai környezetre. Leírja, hogy míg Korea sokáig egyoldalúan függött Japántól, addig a '90-es évek végétől kezdve ez átfórlódott egy kölcsönös függőségi viszonyra, melyben komoly szerepe volt a koreai gazdaság fejlődésének és nemzetközi exporttevékenysége jelentős növekedésének.

A negyedik fejezetet érdemes külön kiemelni, hiszen ez kifejezetten a *szellemi tulajdonra* fókuszál, arra, hogy a kezdetben Japánt másoló és követő ország miként került át a szellemi tulajdonra kreatívan létrehozó és azt magas védelemben részesítő államok közé rövid idő alatt. Számos elemet emel ki ennek kapcsán, amelyek közül a három talán legjelentősebb a technológiatranszfer elősegítése, a kis- és középvállalkozások kiemelt támogatása és a szellemi tulajdonra vonatkozó képzések nagymértékű növelése minden szférában. Először a japán és a koreai szabadalmi hivatal között 2007-ben létrehozott „*Patent Prosecution Highway*” (PPH-) megegyezést emeli ki, amely az egyik országban vizsgálaton már átesett szabadalmi bejelentések elfogadását teszi lehetővé a másik államban, ezzel gyorsítva a folyamatot. Az egyetemek és a közszféra kutatóintézetek által létrehozott szabadalmak hasznosításának javítására 2014-ben elindult a „*Patent Technology Transfer Road Show*”, amely lehetővé tette az erre alkalmas szabadalmak azonosítását, amelyeket az SMBA („*Small and Medium Business Administration*”) a hasznosításra alkalmas kis- és középvállalkozásokkal párosított. Ennek eredményeként 2015-ig 100 technológiatranszfer valósult meg.⁹ A koreai IP-hivatal (KIPO) emellett mintegy 30 regionális IP-centrumot működtet, amelyek a promócióban, tudatosságnövelésben és az oktatásban is részt vesznek. A tudatosságnövelés és oktatás kiterjed a kkv-k alkalmazottaira, a közszféra dolgozóira és a diákokra is. A KIPO emellett 2008 óta támogatja a felsőoktatási intézményeket kapcsolódó kurzusok biztosításában, kiadott oktatási anyagokat, továbbá támogatja IP-ügyintézők képzését a KAIST-tal¹⁰ együttműködésben, ahol a képzés egy interdiszciplináris megközelítést céloz, kitérve a jogi, üzleti, mérnöki és menedzsmentaspektusokra is.¹¹ A dizájn-tevékenység elősegítésére dizájnversenyt rendeznek, melyek közül kiemelendő a „*Design to Business Fair*”. Ennek lényege az, hogy vállalkozások benyújthatják megújításra szoruló terveiket, termékeiket, és a tervezők bemutatthatják ezekre alkotott terveiket. Amennyiben a vállalkozás át kívánja venni a tervet, felhasználási szerződést kötnek, és ezáltal a tervezők részesedést kaphatnak jogdíj formájában. 2015-ben 23 cég nyújtotta be termékeit, amelyekre 4809 terv érkezett egye-

⁹ P. 32–33.

¹⁰ Korean Advanced Institute of Science and Technology.

¹¹ P. 34.

temektől, a végén 124 új dizájnbejelentést eredményezve.¹² A KIPO kis- és középiskolásokat célzó tevékenységei is kiemelendők, így a 2015-ben 196 iskolában és 16 városban tartott kreatív oktatási centrumok, az 1988 óta megtartott diákfeltalálói kiállítások, a 2002 óta a Samsunggal közösen megtartott „Student Creativity Championship” és a „Youth Inventor Program. Az utóbbi kettő keretében a diákoknak egy vállalkozás által adott probléma megoldása során kell együttműködniük egy kreatív megoldás kialakítása érdekében. Az oktatáson kívül kiemelendő még a 2010 óta működő üzlettitok-igazolási szolgáltatás („*Trade Secret Certification Service*”), amely az üzleti titok jogosultjának igazolását megkönnyítő, bármely vállalkozás számára elérhető szolgáltatás. Ennek lényege, hogy a titkot tartalmazó elektronikus dokumentumra egy időbélyegző kerül, amelyet regisztrálnak a Szabadalmi Információs Intézetnél („*Korea Institute of Patent Information*”), igazolva a titok létezését és a birtokba kerülés kezdő időpontját.¹³ A kkv-k számára kiemelt problémát jelenthetnek az anyagi terhek, így 2016 óta számukra e szolgáltatás ingyenesen érhető el. A kormány folyamatosan törekszik a nemzetközi kapcsolatok építésére is ezen a területen, beleértve a koreai vállalkozások külföldi megtelepedésének és az ottani IP-rendszer minél jobb kihasználásának elősegítését is, amelyet egyes országokban felállított „*IP desk*” szolgáltatásukkal valósítanak meg. Emellett a 2000-es évek elején széles körű jogalkotást valósítottak meg jogrendszerük nemzetközi normákhoz és a modern korhoz igazítása érdekében, továbbá 2016 óta kiemelt figyelmet fordítanak az alternatív vitarendezési mechanizmus gyakorlatba építésére.

A *versenyjog* relatív későn alakult ki, és a szerző szerint míg a nemzetközi nagyvállalatokkal szembeni fellépés erősebb, mint a többi délkelet-ázsiai országban, addig a hazai konglomerátumokkal szemben mérsékelt a jogérvényesítés. Ennek bemutatására a Qualcomm v. KFTC („*Korean Fair Trade Commission*”)–ügyet használja, amelyben a KFTC az addigi legmagasabb bíróságot szabta ki először 2009-ben, majd 2016-ben gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt. A Qualcomm megtámadta bíróság előtt a 2016-os döntést, és Taplin szerint ennek kimenetele fogja igazán mutatni mennyire sikerült egy méltányos, nem a hazai cégek irányába elfogult gyakorlatot kialakítania a KFTC-nek. A könyv kiadását követő fejlemény, hogy a Szöuli Fellebbviteli Bíróság a KFTC döntésének érdemi részét jóváhagyta, azt méltányosnak ítélve, ez ellen a döntés ellen azonban még a legfelsőbb bíróság előtt is fellebbezni lehet.¹⁴ A szerző továbbá kiemeli, hogy a tisztességtelen verseny felszámolása meglehetősen nehéz, hiszen az a „chaebol”-ok által uralt rendszer inherens része, ugyanakkor a jelenlegi elnök célkitűzései között szerepel e káros gyakorlatok visszaszorítása.¹⁵ A koreai iparosodás fő pillérének tekintett *hajózási szektor* hanyatlását Taplin a legjelentősebb cégek, a Hanjin Shipping és a HMM esetén keresztül mutatja be. A gyengülés fő

¹² P. 35.

¹³ P. 36.

¹⁴ <https://fair-standards.org/2020/07/22/qualcomm-v-kftc-seoul-high-court-decision-press-release/>.

¹⁵ P. 46–47.

okainak szerinte a 2008-ban a szektort világszinten érintő válságon felül a Hanjin mögött álló család visszaélészerű menedzsmentje, különösen az igazgató által folytatott bennfentes kereskedelem, a kereskedelmi partnerek bizalmának ezzel párhuzamos megtörése és a hajókatasztrófák tekinthetőek. Utóbbiak szintén a rossz menedzsmentre és az indokolt költségeken való spórolásra vezethetőek vissza, hiszen elhasznált, régi olajtankerek lettek átalakítva VLOC-ra,¹⁶ elsüllyedésükben pedig komoly szerepe volt az olcsó kínai átalakítás minőségének és a tengerre való alkalmasság hamis tanúsításának egy koreai cég által. Az *ICT-szektor* fejlődése kapcsán az azt megalapozó jelentős mértékű befektetéseket és az e területet érintő innováció támogatását emeli ki Taplin. A befektetések és az innováció támogatása elsősorban külföldi tőke bevonásával valósult meg, amelyhez a befektetőket ingyenesen juttatott földdel, támogatási alapokkal, egyéb pénzügyi támogatásokkal és adókedvezményekkel csábították az országba. Kiemeli az elektronikus kereskedelem, az e-aláírások és a mobilalkalmazások elterjedtségét, ami világszinten is kiemelkedő, hiszen az internettel rendelkezők aránya elérte 2015-ben a 89,9%-ot, míg a mobilelőfizetéssel és okostelefonnal rendelkezők aránya 2017-ben a népesség 90%-át, és a vásárlások jelentős részét teszik ki az online rendelések az ázsiai térség 2003 óta legnagyobb elektronikus kereskedelmi piacán.¹⁷ Kiemeli még a szerző a helyi cégek kiváló termékeit a képernyőgyártás területén, amelyek elősegítik e rendszerek működését, továbbá a kiberbiztonság és a biometrikus rendszerek terén elért eredményeiket, amelyek egyre szükségesebbek Észak-Korea növekvő mértékű online támadásai okán. Az *elektronikai szektor és a megújuló energiaforrások* kapcsán először a külföldi befektetéseket és a befektető cégekkel az együttműködést emeli ki, amelynek révén közös K+F-centrumok jöttek létre, ahol képzett külföldi munkaerő működött közre a kutatásokban.¹⁸ Utal az elektronikai félvezetők gyártásának szerepére, amelyben a Samsung 2017-ben világelőzővé vált az Intelt megelőzve. E szektor megalapozásában komoly szerepe volt az 1999-ben Tajvant sújtó földrengésnek, amelyet követően pótolni kellett a termelésben bekövetkezett kiesést a számítógépek gyártásának folyamatos biztosítása érdekében.¹⁹ A megújuló energiák kapcsán még pusztán kezdeti törekvésekről számolhat be Taplin, hiszen e terület mellett a 2017-ben hatalomra lépett elnök, Moon Jae-In kötelezte el magát, míg elődei inkább a nukleáris energiára építettek. Emiatt egyelőre csak a szélerőművek létesítése kapcsán számolhatott be komolyabb eredményekről. Az észak-koreai rezsim kapcsán kiemeli a délkelet-ázsiai régió érzékeny status quo-ját, ahol más államok – köztük Kína és Malajzia – támogatása nélkül már régen nem is létezhette e rendszer, és ahol számos állam érdekelt abban, hogy egy egyesült és ezáltal hosszútávon potenciálisan még sokkal erősebb Korea ne jöhessen létre. Hangsúlyozza az északi uralom kultuszra épülő, hierarchikus és megfélemlítésen alapuló struktúráját és az ehhez szükséges elszigeteltség egyre nehezebben

¹⁶ Very large ore carriers = nagyméretű ércszállító hajó.

¹⁷ P. 66–67.

¹⁸ P. 75–76.

¹⁹ P. 74; 76–78.

fenntartható jellegét, továbbá a kiszámíthatatlan vezetés és a rendelkezésére álló nukleáris eszközök aggasztó kombinációját. Taplin szerint a jelenlegi egyensúlyi helyzet némileg felbomlóban van a vezetés – támogató országok által is ellenzett – nukleáris fegyverkezési ambíciója okán, hiszen e fegyverek esetleges alkalmazása egy egyesített Koreánál is nagyobb veszélyt jelent a térségre nézve, és emiatt az ENSZ által bevezetett szankciók alkalmazásában egyre inkább partnerek az eddig támogatást nyújtó államok is.

A szerző végkövetkeztetésként megállapítja, hogy a gazdasági életet átható „chaebol”-konglomerátumok modernizációja elkerülhetetlen, melyben komoly szerepet kell kapjon a dereguláció és e cégek működési struktúrájának átláthatóbbá tétele, a vérségi alapú menedzsment oldása, továbbá a kkv-k védelme a kényszerített felvásárlásoktól. Kiemeli továbbá, hogy az ország jövőjének alakulására jelentős hatással lesz az északi rész politikai és gazdasági helyzetének alakulása, különösen, ha a rezsim esetlegesen összeomlana.

A könyv teljes rálátást nyújt a koreai gazdaság utóbbi évtizedekben bekövetkezett fejlődésére, és jól követhetően bemutatja azokat a politikai és gazdasági tényezőket, amelyek ezt elősegítették, illetve amelyek segítik vagy hátráltatják jövőbeni fejlődését. Jól látható, hogy míg a „chaebol”-réteg kiemelkedése jelentős fellendülést hozott a kezdetekben, pozitívan hatva szinte minden szektorra, addig a konglomerátumok bemerevedése és korlátozott kockázatvállalása mára inkább a fejlődés gátjává vált. A szellemitulajdon-jogok védelmének, az innovációnak és az általmi formák jobb kihasználásának háttérében a külföldi befektetésekkel érkező megnövekedett K+F-tevékenység, az ilyen irányú oktatás minden korosztályt érintő, célzott növelése és a kkv-k kiemelt támogatása húzódik.

Tímár Adrienn

* * *